

Oratorium

De echtgenoot van Hekabe, koning Priamus, en haar zoon Hector verschijnen ook in *Troilus en Cressida* van William Shakespeare. De helden zijn verzuurde oude mannen. Ajax wil niet meer vechten. Slechts door een list wordt hij uit zijn lusteloosheid gehaald. Wanneer hij zich in de strijd werpt om het op te nemen tegen Hector, gaat het niet om het lot van het Griekse leger, maar om een hoogst-persoonlijke afrekening. Het hoogtepunt in het verhaal van Homeros toont ons de fatale confrontatie tussen de twee belangrijkste krijgers. Shakespeare kijkt met ongeloof naar de beschrijving van de Griekse dichter. Hij geeft zijn eigen cynische versie van de feiten, waarin afgunst en ijdelheid de belangrijkste rol spelen. Het is een Troje zonder helden. Hector rust even uit, en Ajax velst een ongewapende tegenstander. Dat heet in onze traditie 'mythische helden', monkelt Shakespeare.

Maar in zijn wanhoop, die geen ruimte laat voor positieve menselijke kwaliteiten, gaat Shakespeare nog veel verder. Hij vertelt het verhaal van de Trojaan Troilus, de licht-

Bij Het Nationale Toneel heeft Johan Doesburg een meeslepemde vertoning afgeleverd. Het grote aantal personages heeft hem de gelegenheid geboden om veel acteurs dubbelrollen te laten spelen. Op die manier kan Johan Doesburg nog een ander punt van Shakespeares donkere visie onderstrepen: het maakt niet uit welk kamp je onder ogen neemt. De kleinzielige menselijke motieven zijn aan beide zijden van exact dezelfde aard.

Johan Doesburgs regie lijkt op dat punt wat schatplichtig aan de visie van de Franse regisseur Da Silva, die enkele jaren geleden een verbluffende versie op de planken bracht, die in het Théâtre 140 te Brussel te zien was. Ook Doesburg maakt gebruik van eenvoudige ijzeren bedden. Wanneer Troilus en Cressida hun eerste uren van liefdesextase beleven, wordt dat uitvergroot door de rondrijdende bedden, wat dan weer beelden oproept uit de *Ubu Roi* van de Roemeense regisseur Purcarete.

Johan Doesburg verlangt van zijn acteurs een hoog debiet. De lange tekst flitst voorbij, en het moet gezegd dat iedereen in de uitge-

van vandaag. Het is wel fijn dat het publiek zijn verbeelding moet gebruiken, maar het cynische hoogtepunt van het stuk, de laffe dood van Hector, verdwijnt in tekst. Dat gebaar van Ajax, die weerloosheid van Hector hebben niet alleen een retorische, maar ook een ideologische betekenis. Hier wordt dat moment weggemoffeld. Het punt waar een esthetische keuze van een volledige generatie op zijn beperking stuit, is hier bereikt. De tijd is aangebroken om hier vraagtekens bij te plaatsen. Of, concreet voor deze overigens schitterende voorstelling, het gesproken oratorium voldoet niet.

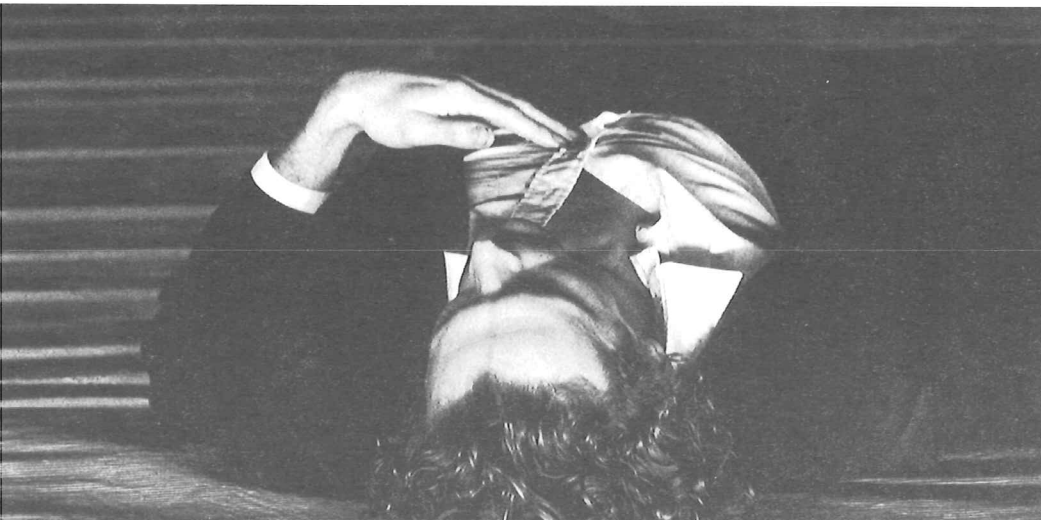
Relevant

Troje: bij Toneelgroep Amsterdam een cultureel geladen plaats van de herinnering (de school, de canon, een verdwijnend weten); bij Terpstra een plek voor een hedendaags debat, temidden van pijn en bloed, bij Het Nationale Toneel een stad van de valse verhalen en het grote bedrog. Steeds Troje, steeds dezelfde vertelling, maar telkens een andere betekenis. Met elke versie wordt de stof boeiender, complexer, fascinerender. Blij dat er na dit seizoen afscheid van Troje zal genomen worden? Neen, want de Trojaanse stad ligt voor ons vastgelegd in intrigerende teksten. Al heeft regisseur Terpstra de schrijver Terpstra uitstekend gediend, toch verdient deze tekst op verschillende seizoenprogramma's te verschijnen (in Vlaanderen is deze opvoering slechts enkele dagen in het Fakkeltheater te zien geweest, onbegrijpelijk!). En *Troilus en Cressida* behoort tot de meest relevante teksten van het ogenblik, het stuk dat het Grote Verhaal opruimt en ons achterlaat temidden van de ruïnes van een verwerpelijke oorlog. Hoe kan je daar, met Somalië of Bosnië, naast kijken. Laat Hamlet in de kast staan, bewerk hem alsjeblieft niet (we plengen een traan voor het gestuntel van Het Gebroed), maar vertel ons het verhaal van onze schande, zonder franje, zonder excuus. *Troilus en Cressida*, of de wereld waar ik niet wil zijn, maar de plek waaraan geen ontsnappen mogelijk is.

Tot besluit, een liedje:

*Het bezig bijtje zoemt welgemoed,
tot het zijn honing en zijn angel boet;
en als het daar dan neerligt zonder wapen,
is 't liedje uit – er valt niets meer te kapen.*
(Uit *Troilus en Cressida*, vert. Bert Voeten)

Johan Thielemans

zinnige broer van Hector. Troilus wordt verliefd op Cressida, en als deze wordt uitgeleverd aan de Grieken, zweren beide gelieven elkaar eeuwig trouw. Een lange pathetische scène van duur gezworen eden in naam van de Grote Liefde. Maar nog maar net heeft Cressida een mooie Griekse krijger gezien, of ze vergeet haar belofte. Eens Troilus verneemt dat Cressida ontrouw is, ontvlamt zijn woede, en ook hij spoedt zich naar het slagveld om naast zijn broer te strijden. Ook hij vecht niet voor zijn vaderland, want hij wordt slechts door persoonlijke motieven van ontgoocheling en jaloezie gedreven. Aan het eind van dit lange stuk liggen alle waarden aan diggelen. Wie oorlog maakt heeft slechts recht op ons misprijzen.

breide cast op een meesterlijke wijze met de woorden omgaat. Technisch gezien gaat het om een radde tong, maar dramatisch gezien is het een festijn voor het oor hoe iedereen de diepere betekenis van de zinnen weet bloot te leggen. Het emotionele en het rationele staan perfect in evenwicht.

Het oor wordt ongemeen verwend, maar het oog heeft een enkele keer meer moeite. Het stuk eindigt met een reeks scènes op het slagveld. Daar Doesburg gekozen heeft voor hedendaagse kostuums (de mannen in grijze pakken), komt hij in moeilijkheden. Hij tracht zich te redden door de vele personages op verschillende niveaus in een groep op te stellen. Het resultaat is een gesproken oratorium. Er wordt weer niets getoond, volledig in de geest